

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-114>

УДК 336.41.014

Лобода Н.О., Ігнатишина В.М., Беднарчук В.В.
Львівський національний університет імені Івана Франка**РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ**

Анотація. У статті проаналізовано та визначено сутність і різноманітні нормативні та наукові підходи до оцінки поняття «бухгалтерська професія». Сформульовано власне бачення поняття та сутності «професійний бухгалтер». Досліджено історію становлення та виникнення професії бухгалтера. Розглянуто сучасні тенденції розвитку професії бухгалтера в Україні. Проаналізовано динаміку рівня середньої заробітної плати бухгалтера станом на 2019 рік по областях України. Відображено види бухгалтерів, кількість вакансій професії тощо. Визначено та охарактеризовано актуальні проблеми бухгалтерської професії в Україні. Наведено шляхи удосконалення престижності та якості професії бухгалтера. Показано перспективи розвитку бухгалтерських послуг на економічному ринку.

Ключові слова: підприємство, бухгалтер, бухгалтерська професія, середня заробітна плата, вакансія.

Loboda Nataliya, Ignatyshina Vasylyna, Bendarchuk Victoria
Ivan Franko National University of Lviv**ACCOUNTING PROFESSION DEVELOPMENT IN UKRAINE: CURRENT TRENDS**

Summary. The article analyzes and defines the essence and various normative and scientific approaches to evaluation of the concept of «accounting profession». Formulated own vision of the concept and essence of «professional accountant». The article defines the historical and modern prerequisites for the formation of the profession of accountant. The history of formation and emergence of the profession of accountant is investigated. It is noted that the profession of accountant is one of the oldest. It is shown that today the profession of accountant is popular and in demand in the labor market. It is shown that today the profession of accountant is popular and in demand in the labour market, because without an educated accountant no business or firm can function properly. This is due to the fact that all business entities need high-quality, reliable and timely information, especially regarding financial statements. Proof of the importance of such an employee is the presence on the job search site Work.ua 2346 accountant vacancies in Ukraine. The modern tendencies of development of the accountant's profession in Ukraine are considered. The dynamics of the average salary of an accountant as of 2019 by regions of Ukraine is analyzed. The types of accountants, the number of job vacancies, etc. are displayed. The program on which accountants of firms today work – the program 1C is analyzed. The article describes how important role an accountant plays in today's market environment. In the course of our research, topical problems of the accounting profession in Ukraine were identified and characterized, the main ones being undoubtedly insufficient wages, which range from UAH 6,500 to UAH 16,286 depending on the regions of Ukraine and the development of the infrastructure of the region. Also, one of the pressing problems of our time is the lack of interest of young professionals in the field of accounting profession, which is accompanied by a number of other problems that need urgent solution. Therefore, this article describes ways to improve the prestige and quality of the accountant's profession. Ways to improve the prestige and quality of the accountant's profession and prospects of development of accounting services in the economic market are shown. The ways of solving problems in the accounting services market are distinguished.

Keywords: company, accountant, accounting profession, average salary, vacancy.

Постановка проблеми. Професія бухгалтера є найбільш давньою та престижною сьогодні в Україні. Найбільшого піку популярності професія бухгалтера досягнула на початку 90-х років минулого століття. Без бухгалтерії не обходиться жодне підприємство, фірма, компанія тощо. Сьогодні ця професія знаходиться в списку найбільш затребуваних. Бухгалтер виконує роботу з різних видів бухгалтерського обліку та працює на підприємствах різних форм власності: державної, кооперативної, приватної, виконуючи роботу з різних видів обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою бухгалтерської професії займалися такі провідні вітчизняні вчені, як Бутинець Ф.Ф., Валув Б.І., Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Куцик П.О., Малюга Н.М., Остап'юк М.Я., Швець В.Г., Чабанюк О.М. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідити підходи для визначення економічної сутності поняття «бухгалтер». Розкрити недоліки професії бухгалтера.

Проаналізувати рівень середньої заробітної плати за 2019 рік в Україні. Визначити перспективи розвитку бухгалтерської професії.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження теоретико-методологічних засад бухгалтерської професії та визначення сучасних тенденцій розвитку професії бухгалтера в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного функціонування будь-якої структури в умовах ринкової економіки потрібно, щоб її учасники, приймаючи рішення, мали правдиву й об'єктивну інформацію про майно, грошовий та фінансовий стан, результати роботи організації, а також особливості їх формування і на своєму підприємстві, і у партнерів. Таку інформацію надає бухгалтер. Сьогодні бухгалтери вже перестають бути фіксаторами здійснених подій, а стають активними учасниками системи менеджменту підприємства, приймаючи на себе додаткові функції аналітика, прогнозиста, контролера тощо. За таких умов бухгалтер не лише стає фінансовим радником, а й бере участь у формуванні управлінської політики.

Професія бухгалтера одна з найбільш давніх та поширених сьогодні. Вперше в письмовому вигляді слово «бухгалтер» вживалося більш як 500 років тому. Походить слово «бухгалтер» з німецької мови і поєднує два слова: das Buch (книга) і halten (тримати) і буквально воно означає «книгодержатель». Тоді, 13 лютого 1498 року, імператор Священної Римської імперії Максиміліан I підписав указ: «Наказуємо діловода нашої палати, довіреного і старанного писаря, який веде книги, відтепер називати бухгалтером, яким повинен тепер бути Христов Штехер» [1].

Сьогодні поняття «професійний бухгалтер» застосовується до осіб, які працюють у сферах, пов'язаних із бухгалтерським обліком, аудитом, фінансами та оподаткуванням, та мають відповідну підтвержену кваліфікацію [2]. Проте, попри численні дослідження вчених в сфері бухгалтерської професії, дослідниками так і не сформовано однозначного визначення терміну «професія бухгалтера». Крім того, в законодавстві також по-різному трактують дане визначення.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні» конкретного визначення професії бухгалтера немає, проте зазначається, що підприємства повинні мати в своєму штаті бухгалтера чи бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. Також зазначені обов'язки головного бухгалтера на підприємстві [3].

У Кодексі етики професійних бухгалтерів, прийнятому Міжнародною федерацією бухгалтерів наведено наступне визначення: професійні бухгалтери – це особи, які є суб'єктами професійної бухгалтерської практики, які зайняті у промисловості, торгівлі, державному секторі чи освіті і є членами організації – члена Міжнародної федерації бухгалтерів [4].

Щодо вчених в даній галузі, то також немає єдиної думки щодо поняття професії «бухгалтер». Розглянемо погляди вчених щодо сутності поняття «бухгалтер» (табл. 1).

Враховуючи вище наведені дослідження, на нашу думку, на увагу заслуговує таке визначення поняття «професійний бухгалтер». Професійний бухгалтер – особа, яка отримала право надавати професійні бухгалтерські послуги клієнтам, є членом однієї із професійних громадських організацій бухгалтерів, а ще це друга людина після

керівника з прийняття усіх рішень, що стосуються фінансово-господарської діяльності.

Професія бухгалтера сьогодні в Україні відіграє не аби яку важливу роль, так як і в інших країнах. Важливою особливістю бухгалтерської професії, так як й іншої професії є заробітна плата. Так, згідно даних Work.ua середня заробітна плата бухгалтера в Україні становить станом на 2019 рік близько 12000 грн. Розглянемо рівень середніх заробітних плат бухгалтера по областях станом на 2019 рік (рис. 1) [7].

Таким чином, з дослідження видно що найвищий рівень зарплати бухгалтера в Київській області (16286 грн), тоді як найнижчий в Хмельницькій (6500 грн) та Дніпропетровській (6500 грн).

Сьогодні професія бухгалтера є популярною та затребуваною на ринку праці. Доказом цього є наявність на сайті пошуку роботи Work.ua 2346 вакансій бухгалтера в Україні. В Україні є велика кількість видів бухгалтерів: бухгалтер – консультант, бухгалтер по обліку основних засобів, бухгалтер з обліку заробітної плати, бухгалтер з обліку товарно-матеріальних цінностей тощо. Проте, найвищою є оплата праці бухгалтера зі знаннями англійської мови. Високо оплачуються послуги бухгалтера з обліку основних засобів (1500 грн), бухгалтера з обліку заробітної плати (12750 грн); нижчою є заробітна плата помічника бухгалтера (7100 грн).

Говорячи про сучасні тенденції розвитку бухгалтерської професії в Україні, не можна не згадати про певні недоліки (рис. 2).

Сьогодні заробітні плати головних бухгалтерів зростають, проте це зростання є не настільки високим для того, щоб до професії долучалась молодь. Тим паче, заробітні плати професії бухгалтера не приваблюють високоосвічену молодь, яка за своїми інтелектуальними здібностями була би достойним представником даної професії. Крім того, у сучасному бізнесі залишилася стара ментальність, за якою бухгалтерам платять невідомо за що – за те, що ті «переставляють папірці».

Так, молодь все ж займає професію бухгалтера, проте менше ніж тих, що йдуть з професії. На жаль, є багато прикладів, коли молоді спеціалісти в галузі бухгалтерії, спробувавши працювати на цій посаді, йдуть в іншу сферу, тільки б пода-

Таблиця 1

Теоретична сутність поняття професії «бухгалтер»

№ з/п	Вчений	Визначення поняття «бухгалтер»
1	Фонарьов А.С.	Виділяє стадії процесу становлення професії бухгалтера: виникнення професійних намірів, професійне навчання, процес входження у професію та реалізація в професійній праці
2	Івашкевич В.Б., Кулікова Л.І.	в основі мистецтва організації і ведення бухгалтерського обліку є наявність професійних знань
3	Шнейдман Л.З.	високим професіоналом може бути той бухгалтер, який «не лише вміє вчасно скласти звітність, а й здатний проаналізувати та зрозуміти час і ситуацію, в якій він живе, усвідомити насущні потреби практики та, використовуючи багатий досвід своєї професії, запропонувати оптимальне господарське рішення
4	Лупікова О.В.	професіоналізм бухгалтера спирається на знання, тобто на теоретичну базу, яка дозволяє на практиці розвивати навички
5	Соколов Я.В.	професія бухгалтера сформувалася випадково, вона включала осіб, які з певних причин прийшли на царину обліку, – це передусім, математики, лікарі, шкільні вчителі та юристи

Джерело: розроблено авторами за даними [5; 6]

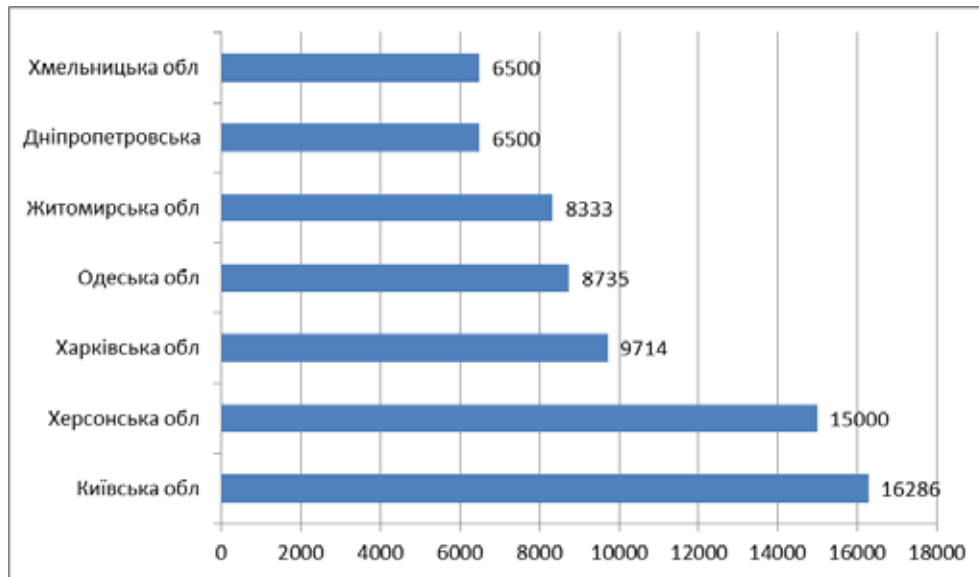

Рис. 1. Середня зарплатна плата бухгалтера по областях 2019 рік, грн

Джерело: розроблено авторами за даними [8]

лі від обліку. В певній мірі у цієї проблеми є причина низької якості освіти молодих бухгалтерів. Проблема сьогодні в неефективному доборі тих людей, які воліють стати бухгалтерами. Часто на дану спеціальність йдуть лише зради того, що це престижно не вникаючи в суть даної професії.

Беззаперечно, автоматизація облікових процедур важлива та корисна. Проте, проблема виникає в якості програм, які використовуються в бухгалтерському обліку. Дані програми не до кінця узгоджені з методологією. Тому доволі часто автоматизовані програми, що використовуються бухгалтерами, ускладнюють процес обліку.

Ще однією проблемою даної професії є юридична незахищеність. Так, говорять, що бухгалтер на підприємстві друга людина після директо-

ра, але це далеко не так. Наприклад, бухгалтер виявивши неправомірну операцію на підприємстві може відмовитись від її проведення без шкоди для себе, проте це далеко не так на українських підприємствах. Бухгалтер реалізує всі видумки директора, а в разі чого юридичну відповідальність несуть всі, а часто самі бухгалтери.

Ще однією проблемою бухгалтерської професії сьогодні є перенавантаження роботою. На жаль, сучасні будні бухгалтера такі, що доводиться працювати з величезною кількістю документів, завжди виникають проблеми з програмним забезпеченням, постійно змінюється щось в нормативних документах, а ще свої забаганки видає керівництво та низький професійний рівень знань лінійних бухгалтерів і десятки інших факторів – усе це призводить до неймовірної завантаженості роботою бухгалтерів.

Не менш проблематичним для даної професії є часті зміни законодавства, які нереально відслідкувати. Крім того, проблемою залишається і прихований ринок бухгалтерського аутсорсингу. Так, керівникам підприємства значно простіше найняти свого бухгалтера, який прикритиме всі його незаконні дії, ніж відкривати свою реальну звітність перед професіоналами. Тому ринок аутсорсингових послуг сьогодні нерозвинутий.

Таким чином, ринок бухгалтерських послуг на сьогодні має багато проблем, які потребують негайного вирішення. Розглянемо доречні, на нашу думку, шляхи вирішення проблем на ринку бухгалтерських послуг (рис. 3).

Першочерговим заходом щодо удосконалення розвитку бухгалтерської професії є розвиток аутсорсингових компаній. Вони залучають до себе найкращих та найосвіченіших представників професії та можуть запропонувати їм гідну оплату праці, а ще надають можливість постійно розвиватися. Крім того, вони ж будуть основними замов-

Рис. 2. Сучасні тенденції бухгалтерської професії в Україні

Джерело: розроблено авторами за даними [9]

никами освітніх послуг, які є на ринку, що в результаті приведе до якіснішої підготовки спеціалістів.

Також, головним для розвитку професії бухгалтеря, як і для будь якої іншої професії, є підвищення заробітної плати. Саме цей крок підвищить зацікавленість молоді в даній професії та буде мотивом для розвитку та отримання нових знань у галузі бухгалтерського обліку.

Програмою, на якій сьогодні працюють бухгалтери фірм є програма 1С. Проте, дане програмне забезпечення не є повністю досконалим. Тому сьогодні головним завданням для програмістів є розробка досконалішої програми, яка би повністю узгоджувалася би з методологією та взагалі з усіма принципами роботи бухгалтерського обліку.

Висновки і пропозиції. Отже, на даному етапі розвитку бухгалтерського обліку і бухгалтерської професії неможливі без якісної підго-

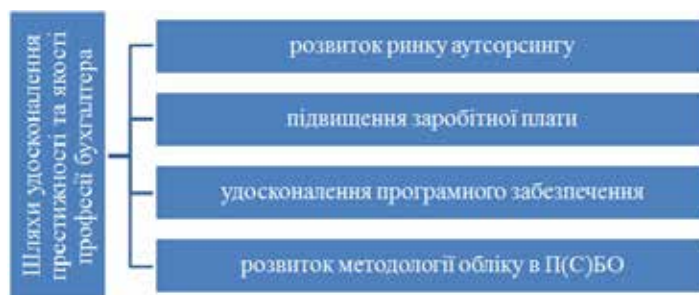

Рис. 3. Шляхи удосконалення престижності та якості професії бухгалтера

Джерело: розроблено авторами за даними [9]

товки студентів, гідної оплати праці бухгалтерів, можливості розвиватися та вдосконалюватися, без досконалого програмного забезпечення. Лише вирішивши дані проблеми, професія набуде розвитку та стане цікавою для молодих освічених спеціалістів.

Список літератури:

1. Романів Є.М. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : [навч. посібник] / Є.М. Романів, Н.О. Лобода. Львів : ЛДФА, 2014. 265 с.
2. Гуцалюк О.М. Сучасний бухгалтер: його місце та роль в світі / О.М. Гуцалюк. URL: <http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogorol-ta-mistse-v-sviti> (дата звернення: 06.11.2019).
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996–XIV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14?find=1&text=%E1%F3%5%E3%E0%EB%F2%E5%F0> (дата звернення: 01.11.2019).
4. Кодекс етики професійних бухгалтерів. Міжнародна федерація бухгалтерів. URL: https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf (дата звернення: 01.11.2019).
5. Дячук С.М. Теоретичні засади розвитку професії бухгалтера // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал URL: <http://magazine.faaf.org.ua/teoretichni-zasadi-rozvitku-profesii-uhgaltera.html> (дата звернення: 03.11.2019).
6. Лупикова Е.В. История бухгалтерского учета: [учебное пособие] / Е.В. Лупикова. М.: КНОРУС, 2006. 240 с.
7. Бухгалтер: середня зарплата в Україні // Офіційний сайт Work.ua. URL: <https://www.work.ua/ru/salary-D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%80/> (дата звернення: 03.11.2019).
8. Огляд статистики зарплатні професії Бухгалтер в Україні // Офіційний сайт Trud.Com. URL: <https://ua.trud.com/ua/salary/2/3454.html> (дата звернення: 03.11.2019).
9. Кричун П. Що сьогодні відбувається із бухгалтерською професією та ринком бухгалтерських послуг в Україні, директор ТОВ «ТіСіДжи Консалтинг». URL: <https://www.buh24.com.ua/shho-sogodni-vidbuvayetsya-iz-buhgalterskoyu-profesiyeyu-ta-rynkom-buhgalterskykh-poslug-v-ukrayini/> (дата звернення: 06.11.2019).

References:

1. Romaniv, Ye.M., & Loboda, N.O. (2014). Bukhhalterskyi oblik (zahalna teoriia) [Accounting (general theory)]. Lviv: textbook. (in Ukrainian)
2. Gutsalyuk, O.M. Suchasnyi bukhhalter: yoho mistse ta rol v sviti [The modern accountant: his place and role in the world]. URL: <http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogorol-ta-mistse-v-sviti> (accessed 6 November 2019).
3. Zakon Ukrainy «Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini» [The Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine»]: vid 16.07.1999 r. № 996–XIV [zi zmin. ta dop.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14?find=1&text=%E1%F3%5%E3%E0%EB%F2%E5%F0> (accessed 1 November 2019).
4. Kodeks etyky profesiinykh bukhhalteriv. Mizhnarodna federatsiia bukhhalteriv. [Code of Ethics for Professional Accountants. International Federation of Accountants.]. URL: https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf (accessed 1 November 2019).
5. Dyachuk, S.M. Teoretichni zasady rozvytku profesii bukhhaltera [Theoretical principles of the development of the profession of accountant]. Accounting and Finance APC: accounting portal. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/teoretichni-zasadi-rozvitku-profesii-buhgaltera.html> (accessed 3 November 2019).
6. Lupikova, E.V. (2006). Istorija buhgalterskogo ucheta [History of accounting]. Moscow: KNORUS. (in Russian)
7. Bukhhalter: sredniaia zarplata v Ukraini [Accountant: average salary in Ukraine]. URL: <https://www.work.ua/ru/salary-D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%80/> (accessed 3 November 2019).
8. Ohliad statystyky zarplatni profesii Bukhhalter v Ukraini [Review of statistics of the salary profession Accountant in Ukraine]. URL: <https://ua.trud.com/ua/salary/2/3454.html> (accessed 3 November 2019).
9. Krychun, P. Shcho sohodni vidbuvaietsia iz bukhhalterskoiu profesiiu ta rynkom bukhhalterskykh poslug v Ukraini [What is happening with the accounting profession and the accounting services market in Ukraine today]. URL: <https://www.buh24.com.ua/shho-sogodni-vidbuvayetsya-iz-buhgalterskoyu-profesiyeyu-ta-rynkom-buhgalterskykh-poslug-v-ukrayini/> (accessed 6 November 2019).